

การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยของประชาชนในพื้นที่โครงการหลวงเลอตอ Developing Thai Communication Skills of the People in Lertor Royal Project

ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย¹, สิทธิกร สุมาลี¹, วัตสาดรี ดิถียนต์², อุดมลักษณ์ กูลศรีโรจน์³ และ ชวพันธุ์ เพชรไกร⁴
Choosak Ueangchokchai¹, Sitikorn Sumalee¹, Watsatree Diteeyont², Udomluk Koolsriroj³
and Chawapan Petkrai⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาด้านการสื่อสารภาษาไทยของประชาชนในพื้นที่โครงการหลวงเลอตอ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการสื่อสารภาษาไทย และนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทย กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยคือ ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุที่มีปัญหาในการพูดและการฟังภาษาไทย การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ 1) ระยะก่อนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยของกลุ่มเป้าหมาย 2) ระยะการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบ่งการดำเนินการออกเป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล เพื่อค้นหารูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกภาคสนามและแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัย พบว่า ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุส่วนใหญ่พูดและฟังภาษาไทยไม่ได้ เนื่องจากไม่ได้ใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน และกลัวภาษาดั้งเดิมจะถูกแทนที่ ปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในหลายด้าน เช่น การเข้าถึงบริการสาธารณะ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการมีส่วนร่วมทางสังคม กลุ่มเป้าหมายจึงมีความต้องการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยด้วยรูปแบบและสื่อที่เหมาะสมกับชีวิตจริงจากการศึกษาพบว่ารูปแบบ “เยาวชนอาสาพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทย” สามารถพัฒนาทักษะการฟังและพูดภาษาไทยของผู้ใหญ่และผู้สูงอายุได้เพิ่มขึ้น เพราะใช้ต้นทุนของครอบครัวเป็นฐาน สอดคล้องกับบริบทและวัฒนธรรมชุมชน และส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริงอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ทักษะการสื่อสารภาษาไทย, ผู้ใหญ่, ผู้สูงอายุ, โครงการหลวงเลอตอ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

¹ Assist. Prof. Dr., Vocational Education Department, Faculty of Education, Kasetsart University

² รองศาสตราจารย์ ดร., ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² Assoc. Prof. Dr., Educational Technology Department, Faculty of Education, Kasetsart University

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

³ Assist. Prof. Dr., Education Department, Faculty of Education, Kasetsart University

⁴ อาจารย์ ดร., ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

⁴ Lecturer, Education Department, Faculty of Education, Kasetsart University

Corresponding Author E-mail : feducsu@ku.ac.th

Abstracts

This action research aimed to address Thai language communication problems among the people in the Lertor Royal Project area. The objectives were to investigate existing communication issues, identify the needs for Thai language skill development, and propose an appropriate model for enhancing Thai communication skills. The target groups for this research consisted of adults and elderly individuals who experienced difficulties in speaking and understanding Thai. This research was conducted in two phases: 1) the pre-action research phase, which involved data collection through structured interviews to examine the current issues, needs, and Thai language proficiency among the target group; and 2) the action research phase, implemented in four steps - planning, action, observation, and reflection - to identify a suitable model for improving Thai communication skills. Data were collected through field notes and interviews. The results indicated that adults and elderly participants were unable to speak or understand Thai effectively, primarily because Thai was not used in their daily lives and due to concerns about losing their native language. This language barrier negatively impacted various aspects of their quality of life, including access to public services, receiving information, and social participation. Consequently, the target groups expressed a strong need for practical and contextually appropriate models and media for Thai language skill development. The study found that the “Youth Volunteer Model for Thai Language Communication Skills Development” effectively enhanced the Thai listening and speaking skills of adults and elderly individuals. This model leveraged family resources as its foundation, aligned with the local community context and culture, and promoted continuous learning through real-life situations.

Keywords: Thai Communication Skills, Adult, Elderly, Lertor Royal Project

บทนำ

ประเทศไทยมีประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลัก ทำให้การสื่อสารกับคนไทยในพื้นที่เป็นไปด้วยความยากลำบาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประชาชนที่เป็นผู้ใหญ่และผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนตั้งแต่วัยเด็ก (Apidechkul et al., 2016) ปัญหาดังกล่าวได้สร้างผลกระทบรุนแรงในหลายด้าน อาทิ การเข้าถึงระบบสวัสดิการและบริการของรัฐ การมีส่วนร่วมในสังคม การสร้างความมั่นคงทางอาชีพและการพึ่งพาตนเอง ทั้งนี้พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเล็งเห็นประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น จึงทรงโปรดให้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สูงผ่านโครงการหลวง พระองค์ทรงคิดว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบนพื้นที่สูงไม่สามารถทำได้เพียงการพัฒนาเศรษฐกิจหรือการส่งเสริมการเกษตรเท่านั้น แต่จำเป็นต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน โดยเฉพาะทักษะการสื่อสารภาษาไทยเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งราชดำริ, 2562)

โครงการหลวงเลอตอ ในพื้นที่บ้านเลอตอ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก เป็นโครงการหลวงแห่งแรกในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงสืบสานพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ปกาเกอญออย่างต่อเนื่อง ซึ่งคนกลุ่มดังกล่าวมีลักษณะทางวัฒนธรรมที่ชัดเจน และยังใช้ภาษากะเหรี่ยงเป็นภาษาหลักในชีวิตประจำวัน ทำให้การสื่อสารด้วยภาษาไทยของประชาชน โดยเฉพาะผู้ใหญ่และผู้สูงอายุมีข้อจำกัดอย่างมาก (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2565) จากการศึกษาข้อมูลเชิงลึกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ดังกล่าวพบว่า ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไปเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ที่ประสบปัญหาในการสื่อสารภาษาไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการพูดอันส่งผลต่อการใช้ชีวิตประจำวันร่วมกับกลุ่มบุคคลที่เป็นคนไทยในพื้นที่ ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยภาษาที่แตกต่างกัน ทำให้หลายครั้งในการวินิจฉัย การรับบริการ และการรักษาโรคเกิดความคลาดเคลื่อน เนื่องจากความเข้าใจที่ผิดพลาด อีกทั้งสื่อและเอกสารในการให้ความรู้ส่วนใหญ่ยังใช้ภาษาไทยเป็นหลักในการสื่อสาร ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการรับรู้ข้อมูลที่เพียงพอในการดูแลสุขภาพ การได้รับองค์ความรู้ในการพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต (สหทยา สิทธิวิเศษ และคณะ, 2560)

ที่ผ่านมาแม้จะมีความพยายามในการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทยให้แก่ประชาชนบนพื้นที่โครงการหลวงโดยใช้รูปแบบการจัดการศึกษาที่มีครูอาสาสมัครเข้ามาให้ความรู้และพัฒนาทักษะภาษาไทย (อภิตี ไชยกาล และคณะ, 2561) แต่ก็พบว่า รูปแบบดังกล่าวยังไม่สามารถสนับสนุนให้ประชาชนเกิดความกระตือรือร้นในการพัฒนาการสื่อสารภาษาไทยได้ เนื่องจากรูปแบบดังกล่าว ยังไม่สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้และวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ทำให้ไม่ได้รับความสนใจและไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ภาษาไทยอย่างที่เราคาดหวังไว้ (Huebner, 2019) ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะแก้ปัญหาด้านการสื่อสารภาษาไทยให้กับประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว ด้วยการค้นหารูปแบบการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยที่เหมาะสม โดยเชื่อว่าการได้มาซึ่งรูปแบบที่เหมาะสมจะส่งเสริมให้กลุ่มประชาชนในพื้นที่โครงการหลวงเลอตอโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่เป็นผู้ใหญ่และผู้สูงอายุสามารถพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งรูปแบบดังกล่าวจะเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้โครงการหลวงสามารถนำไปขยายผลเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยในโครงการหลวงพื้นที่อื่น ๆ ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการสื่อสารภาษาไทยของประชาชนในพื้นที่โครงการหลวงเลอตอ
2. นำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยของประชาชนในพื้นที่โครงการหลวงเลอตอ

การทบทวนวรรณกรรม

1. การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยสำหรับผู้ใหญ่

การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยในผู้ใหญ่อาศัยแนวคิด Andragogy ที่เชื่อว่าผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อการเรียนนั้นมีความหมายและสามารถใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้ทันที ผู้ใหญ่ต้องการเห็นความเกี่ยวข้องของเนื้อหากับความต้องการหรือเป้าหมายของตนเองอย่างชัดเจน (Knowles, Holton, & Swanson, 2015) สอดคล้องกับ Benseman (2014) ที่ระบุว่า ความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการดึงดูดผู้ใหญ่ให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ภาษา โดยผู้ใหญ่ซึ่งมีระดับการรู้หนังสือต่ำจะมีพัฒนาการที่ดีขึ้นเมื่อบทเรียนภาษาถูกออกแบบให้สัมพันธ์กับกิจวัตรและปัญหาจริงที่เผชิญ DeCapua and Marshall (2011) ได้เสนอแนวทางการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้สอนปรับวิธีสอนให้ยืดหยุ่นเข้ากับวิถีเรียนรู้ของผู้ใหญ่และช่วยปรับวิธีคิดของผู้เรียนให้คุ้นชินกับรูปแบบการศึกษาที่เป็นระบบ กลยุทธ์การสอนภาษาสำหรับผู้ใหญ่ควรใช้วิธีการที่ผู้เรียนมีส่วนกลางในการเชื่อมโยงบทเรียนกับประสบการณ์ทำงานและชีวิต เน้นการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา มีงานวิจัยระบุว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติและสถานการณ์สมมติ เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาการสื่อสารภาษา โดยเฉพาะผู้เรียนภาษาไทยที่เป็นภาษาที่สอง ดังผลการศึกษาของ Wardani and Novita (2022) ที่ใช้กิจกรรมสมมติจำลองบทสนทนาระหว่างไปซื้อของและฝึกอภิปรายความคิดเห็นในที่ประชุม พบว่า สามารถพัฒนาการสื่อสารภาษาไทยได้อย่างดี นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่ใช้แนวคิดการเรียนรู้ระหว่างวัย ให้คนต่างช่วงวัยมาเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษา โดยฮ่องกงมีการจัดโครงการสอนภาษาแบบพี่สอนน้องต่างวัย ซึ่งพบว่าสามารถพัฒนาความสัมพันธ์ ทักษะการใช้ภาษาได้อย่างมีนัยสำคัญ

2. หลักการออกแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสาร

ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสาร ควรคำนึงถึงหลักการหลายประการ ประกอบด้วย 1) ปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ภาษา ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาแนวปฏิสัมพันธ์ เชื่อว่าผู้เรียนจะพัฒนาทักษะภาษาผ่านโอกาสและกระบวนการหลากหลายที่เกิดขึ้นระหว่างการโต้ตอบ การปรับความเข้าใจผ่านการถามตอบตลอดจนการฝึกผลิตภาษาด้วยตนเอง ทั้งหมดนี้ จะช่วยพัฒนาความสามารถทางภาษาของผู้เรียนได้โดยตรง (Mackey & Goo, 2012) 2) การจัดการเรียนรู้เชิงบริบทควรเน้นการเชื่อมโยงเนื้อหาหรือทักษะที่เรียนกับสถานการณ์ในชีวิตจริง ผู้สอนควรออกแบบกิจกรรมหรือยกตัวอย่างที่อยู่ในบริบทจริงที่ผู้เรียนคุ้นเคยหรือพบในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิมได้ง่ายขึ้น 3) การสร้างโอกาสในการหมั่นฝึกฝน อย่างสม่ำเสมอ เพราะการพูดหรือการเขียนบ่อย ๆ จะทำให้เกิดการทบทวนความรู้และมี

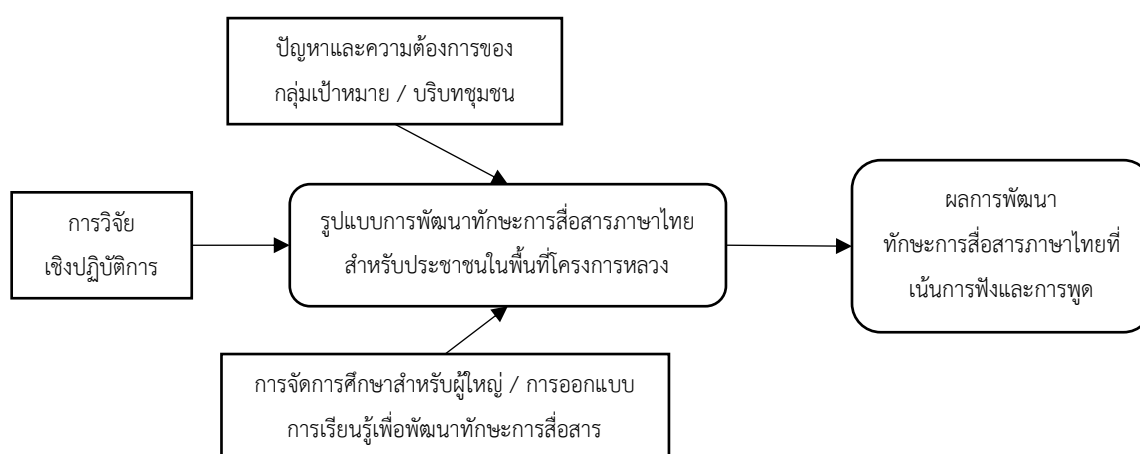
การสะท้อนคิดเพื่อปรับปรุงภาษาของตนเอง 4) การสร้างแรงจูงใจและทัศนคติเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการเรียนภาษาเพิ่มเติม ทั้งนี้ ผู้เรียนที่เห็นเป้าหมายที่ชัดเจนและเชื่อมโยงการเรียนภาษากับชีวิตหรืออาชีพของตนเอง มักจะมีความมุ่งมั่นและพัฒนาทักษะได้เร็วกว่า (DeCapua & Marshall, 2011)

3) การประเมินความสามารถในการสื่อสารภาษาไทย

ตัวชี้วัดความสามารถในการสื่อสารของกลุ่มชาติพันธุ์ จะต้องคำนึงถึงบริบททางภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างด้วย ในกลุ่มเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่มักจะวัดด้วยความสามารถทั้งในการฟัง พูด อ่าน เขียน โดยเน้นการสื่อสารภาษาไทยในเนื้อหาที่เรียนได้ถูกต้องอย่างน้อยร้อยละ 80 และสามารถใช้ภาษาไทยถ่ายทอดเรื่องราววิถีชีวิตของตนได้ (Thanyathamrongkul et al., 2018) แต่ก็ควรเน้นการสื่อสารด้านการพูดออกเสียงมากกว่าทักษะด้านอื่น เพราะกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่จะมีปัญหาในการออกเสียงไม่ชัดเจน ทำให้ขาดความมั่นใจในการสื่อสาร (สัทยา สัทธิวิเศษ และคณะ, 2560) โดยการประเมินทักษะการสื่อสารภาษาไทยควรใช้ทั้งการประเมินระหว่างการสอนและการประเมินเมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดภาพรวมที่ครบถ้วนของพัฒนาการผู้เรียน (Ahmed et al., 2019) ในบริบทการสอนภาษาไทยแก่ชนกลุ่มน้อย เครื่องมือวัดผลควรมีความหลากหลาย เช่น แบบทดสอบการพูด อ่าน เขียนภาษาไทยที่ปรับให้เข้ากับระดับภาษาของผู้เรียน แบบประเมินการฟังความเข้าใจจากสถานการณ์จริง แบบประเมินแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) และแบบสอบถามความพึงพอใจ/ทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อการใช้ภาษาไทย เป็นต้น

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น สามารถนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยที่อธิบายได้ว่าการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยสำหรับประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงบริบทของชุมชน ความต้องการในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายร่วมกับการตระหนักถึงหลักคิดในการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ และการออกแบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสาร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทย มีรายละเอียดของการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ จำนวน 15 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบอาสาสมัคร โดยกำหนดคุณสมบัติพื้นฐานในการคัดเลือก ประกอบด้วย 1) เป็นผู้มีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป ที่มีสุขภาพแข็งแรงและมีความพร้อมในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทย 2) เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการหลวงเลอตอ และมีชาติพันธุ์ปกาเกอญอ 3) มีข้อจำกัดในการสื่อสารภาษาไทยด้านการฟังและการพูด และ 4) มีความยินดีให้ความร่วมมือกับการวิจัยครั้งนี้ตลอดโครงการวิจัย

2. กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัย

2.1) เยาวชน จำนวน 15 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบอาสาสมัคร โดยกำหนดคุณสมบัติพื้นฐานในการคัดเลือก ประกอบด้วย 1) เป็นผู้มีอายุระหว่าง 18 – 25 ปี 2) สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ดี 3) อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการหลวงเลอตอ และมีชาติพันธุ์ปกาเกอญอ และ 4) ยินดีให้ความร่วมมือกับการวิจัยครั้งนี้

2.2) เจ้าหน้าที่โครงการหลวง ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 5 คน โดยกำหนดคุณสมบัติ คือ 1) เป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่โครงการหลวงเลอตอไม่น้อยกว่า 3 ปี 2) เข้าใจบริบทการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่เป็นอย่างดี

3. เครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

3.1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 มีเป้าหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านสภาพความสามารถในการสื่อสารภาษาไทย และส่วนที่ 2 มีเป้าหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านปัญหาของการสื่อสารภาษาไทย และความต้องการในการพัฒนาการสื่อสารภาษาไทย เครื่องมือดังกล่าว ได้รับการประเมินความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และมีผลการประเมินมากกว่า 0.67 คะแนนในทุกข้อคำถาม จากนั้นนำไปทดลองสัมภาษณ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบว่าคำตอบที่ได้นั้นสอดคล้องกับเป้าหมายของแบบสัมภาษณ์หรือไม่ ซึ่งผลการทดลองสัมภาษณ์พบว่า ได้คำตอบที่ตรงตามเป้าหมายที่ต้องการ แสดงให้เห็นว่าแบบสัมภาษณ์มีความเหมาะสมในการนำไปทดลองใช้จริง

3.2) แบบบันทึกภาคสนาม สำหรับให้นักวิจัยใช้เขียนบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตระหว่างช่วงดำเนินการทดลองในพื้นที่ โดยแบบบันทึกภาคสนามดังกล่าว มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิดที่มีการกำหนดประเด็นให้ผู้วิจัยได้ทำการบันทึก ประกอบด้วย 1) วิธีการหรือกิจกรรมในการพัฒนาการสื่อสารภาษาไทย 2) สภาพบรรยากาศระหว่างการเรียนรู้ 3) การให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการเรียนรู้ 5) ข้อค้นพบอื่น ๆ จากวงสะท้อนการเรียนรู้

4. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยออกแบบการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ประกอบด้วย

4.1) ระยะก่อนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นขั้นตอนที่คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทั้งเป็นรายบุคคลและแบบกลุ่ม โดยมีเยาวชนเป็นผู้แปลภาษา และเจ้าหน้าที่โครงการหลวงให้ข้อมูลเพิ่มเติม มีเป้าหมายเพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และสภาพความสามารถในการสื่อสารภาษาไทย และนำข้อมูลดังกล่าวไปสู่การดำเนินการในระยะต่อไป

4.2) ระยะการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบ่งขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นการวางแผน คณะผู้วิจัยนำผลการสัมภาษณ์มาออกแบบรูปแบบการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทย และนำไปหารือร่วมกับกลุ่มเป้าหมายและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อยืนยันความเหมาะสม จากนั้นกำหนดปฏิทินการดำเนินงาน 2) ขั้นการปฏิบัติ เป็นการดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนที่กำหนด โดยมีการกำหนดระยะเวลาของการทดลองจำนวน 8 สัปดาห์ 3) ขั้นการสังเกต คณะผู้วิจัยใช้แบบบันทึกภาคสนามในการรวบรวมข้อมูลสำคัญที่พบระหว่างการทดลอง และ 4) ขั้นการสะท้อนผล เป็นขั้นตอนการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายด้วยแบบสัมภาษณ์เฉพาะส่วนที่ 1 และการพูดคุยประเด็นทั่วไปแบบไม่เป็นทางการ เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านทักษะการสื่อสารภาษาไทยที่เปลี่ยนแปลงไป แบ่งเป็นการสะท้อนผล 2 ครั้งคือ หลังเสร็จสิ้นการทดลองในสัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 8

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัย

5.1) วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการสื่อสารภาษาไทยของกลุ่มเป้าหมาย ด้วยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตีความ และเขียนข้อสรุปอธิบายข้อมูลประกอบตัวอย่างคำสัมภาษณ์

5.2) นำเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยจากผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ด้วยการเขียนอธิบายรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่ ความเชื่อพื้นฐาน หลักการ เป้าหมาย กระบวนการดำเนินงาน สื่อและกิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้ การติดตามและประเมินผล ปัจจัยและเงื่อนไขของรูปแบบ

5.3) วิเคราะห์ข้อมูลพัฒนาการด้านทักษะการสื่อสารภาษาไทยที่เปลี่ยนแปลงไปของกลุ่มเป้าหมายจากผลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายและจากการสังเกตการทดลอง ทำการเปรียบเทียบข้อมูลพัฒนาการด้านการพูดและการฟังภาษาไทยของกลุ่มเป้าหมายก่อนเริ่มต้นการทดลอง ระหว่างการทดลองในสัปดาห์ที่ 4 และภายหลังเสร็จสิ้นการทดลองในสัปดาห์ที่ 8

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการสื่อสารภาษาไทย

กลุ่มประชากรผู้ใหญ่และผู้สูงอายุในพื้นที่บ้านเลอตอมีลักษณะการใช้ภาษากะเหรี่ยงเป็นภาษาหลักในการสื่อสารและสนทนาในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับคนในครอบครัวและชุมชน จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้สูงอายุสะท้อนว่า “...พวกเราพูดภาษาไทยไม่ได้และฟังไม่ค่อยรู้เรื่อง เพราะอยู่แต่ในหมู่บ้านที่ใช้ภาษากะเหรี่ยงตลอด ไม่ค่อยมีโอกาสได้พูดและฟังภาษาไทย จึงไม่ค่อยเคยกับการใช้ภาษาไทยมากนัก...”

(กลุ่มเป้าหมาย อายุ 58 ปี, สัมภาษณ์) นอกจากนี้ ยังพบว่ากิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน อาทิ งานประเพณี การค้าขายภายในหมู่บ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็มักใช้ภาษากะเหรี่ยงเป็นหลัก โดยภาษาไทยถูกใช้ในระดับที่น้อยมาก โดยตัวแทนผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า “...ภาษากะเหรี่ยงเป็นภาษาที่ทุกคนคุ้นเคยดี จึงรู้สึกสบายใจที่จะพูดภาษานี้เป็นหลักมากกว่าใช้ภาษาอื่น...” (กลุ่มเป้าหมาย อายุ 50 ปี, สัมภาษณ์) อีกทั้งยังมีกลุ่มผู้ใหญ่และผู้สูงอายุบางคนรู้สึกว่าการที่คนภายในพูดภาษาไทยได้มากขึ้น อาจทำให้ภาษากะเหรี่ยงถูกใช้ในการสื่อสารน้อยลง ซึ่งอาจเป็นสาเหตุทำให้ความเป็นเอกลักษณ์ของชาวปกากะญอถูกกลืนหายไปพร้อมกับการเรียนรู้ภาษาไทย อย่างไรก็ตาม การใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารระหว่างกันมักพบในกลุ่มเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ที่มีโอกาสได้เข้าเรียนในระบบโรงเรียน และกลุ่มตัวแทนชาวปกากะญอบางคนที่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ในการสื่อสารสนทนากับบุคคลภายนอกที่เข้ามาในชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ของโครงการหลวงเท่านั้น ทั้งนี้ การที่ประชากรกลุ่มผู้ใหญ่และผู้สูงอายุไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ก็ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในหลาย ๆ ด้านเช่นกัน ซึ่งสามารถสรุปประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดังนี้

1) ปัญหาด้านภาษาไทยทำให้การเข้าถึงบริการรัฐของประชาชนมีข้อจำกัดอย่างมาก โดยเฉพาะในการใช้บริการด้านสุขภาพ ประชาชนหลายรายระบุว่า เมื่อเดินทางไปโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล มักเกิดปัญหาการสื่อสารที่ไม่เข้าใจกันระหว่างแพทย์และผู้ป่วย ส่งผลต่อคุณภาพของการรักษาและบริการ เช่น ผู้ให้ข้อมูลท่านหนึ่งระบุว่า “...เวลาไปหาหมอ ฟังไม่รู้เรื่องว่าเขาพูดอะไร ให้คำตอบไม่ได้ ก็เลยต้องพาลูกหลานไปด้วยตลอด ถ้าไปคนเดียวก็ลำบากมาก หมอบอกให้ทำอะไรก็ไม่เข้าใจเลย...” (กลุ่มเป้าหมาย อายุ 67 ปี, สัมภาษณ์)

2) ข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น เนื่องด้วยเอกสารจากหน่วยงานรัฐใช้ภาษาไทยในการสื่อสารและใช้คำที่เป็นทางการ จึงทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาและสาระสำคัญของเอกสารได้อย่างถูกต้อง ส่งผลต่อการรับรู้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสิทธิ สวัสดิการ หรือการดำเนินชีวิต ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่สะท้อนว่า “...เอกสารที่ส่งมาที่บ้านอ่านไม่ออกเลย เวลาลูกหลานไม่อยู่ไม่กล้าจะไปถามใคร สุดท้ายก็เก็บเอกสารไว้เฉย ๆ ไม่ได้เอาไปใช้ประโยชน์อะไร...” (กลุ่มเป้าหมาย อายุ 52 ปี, สัมภาษณ์)

3) อุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางสังคม ประชาชนที่มีปัญหาด้านภาษาไทยมักมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมนอกชุมชนของตนเองน้อย เพราะจะรู้สึกแปลกแยกหรือไม่มั่นใจในการเข้าร่วมกิจกรรมที่มีการใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลัก ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า “...เวลาที่มีการเรียกประชุม หรือมีกิจกรรมอบรม ไม่กล้าไปเพราะใช้ภาษาไทยกันเกือบจะหมด ฟังไม่รู้เรื่อง แล้วก็คิดว่าเวลาไปคงช่วยอะไรเขาไม่ได้ด้วย...” (กลุ่มเป้าหมาย อายุ 63 ปี, สัมภาษณ์)

จากการสัมภาษณ์พบว่ามีหลายหน่วยงานพยายามเข้ามาส่งเสริมการเรียนรู้ในการใช้ภาษาไทย โดยเฉพาะศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับตำบล หรือ สกร. ได้ส่งครูและอาสาสมัครเข้ามาสอนเป็นระยะ ๆ แต่คนในพื้นที่กลับมองว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่นำมาใช้ยังไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน ทำให้ผู้เรียนไม่สนใจและไม่สามารถเรียนรู้ภาษาไทยได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม ยังมีกลุ่มผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ

หลายคนที่มีความต้องการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทย โดยสิ่งที่ยากได้รับในการส่งเสริมการพัฒนาทักษะภาษาไทย ประกอบด้วย

1) การเรียนรู้ภาษาไทยที่สามารถใช้ได้จริงในการดำเนินชีวิต เช่น การซื้อขายสินค้าที่ตลาด การรับรู้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการทำเกษตร หรือการพูดคุยเบื้องต้นกับบุคคลภายนอกชุมชน ฯลฯ มีความสอดคล้องกับวิถีของชุมชน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “...อยากให้สอนค่าง่าย ๆ ที่ใช้ได้จริงทุกวัน เช่น คำนวณเวลาไปตลาด ถามราคาสินค้า หรือพูดบอกอาการป่วยให้กับหมอฟังได้ ซึ่งจะได้ไม่ต้องรบกวนคนอื่นอยู่ตลอด...” (กลุ่มเป้าหมาย อายุ 67 ปี, สัมภาษณ์)

2) การจัดการเรียนรู้ให้เน้นเวลาที่ชาวบ้านสะดวกเป็นหลัก หรือหากสามารถพัฒนาลูกหลานในชุมชนเป็นผู้สอนจะเป็นทางเลือกที่สะดวกที่สุด เพราะมีความเข้าใจคนในพื้นที่เป็นอย่างดี ดังคำกล่าวในบทสัมภาษณ์ที่ว่า “...คนที่น่าจะเป็นครูให้กับคนในหมู่บ้านน่าจะเป็นคนใน เช่น ลูกหลาน ซึ่งคนกลุ่มนี้เขาพูดภาษาไทยได้ เพราะเรียนมาจากโรงเรียน...” (กลุ่มเป้าหมาย อายุ 52 ปี, สัมภาษณ์)

3) ต้องการสื่อและรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม กลุ่มเป้าหมายต้องการสื่อที่ทำให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย เช่น ภาพประกอบ วิดีโอ หรือเสียงที่อธิบายคำศัพท์และสถานการณ์จำลองอย่างชัดเจน ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำได้ง่ายและนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างรวดเร็ว ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ว่า “...อยากให้ภาพ หรือมีเสียงประกอบด้วย เพราะเราอ่านหนังสือไม่ค่อยได้ ถ้าเห็นภาพหรือได้ยินเสียงพูด ก็จะทำให้จำได้ง่ายกว่า นำไปใช้จริงก็ง่ายขึ้นด้วย...” (กลุ่มเป้าหมาย อายุ 45 ปี, สัมภาษณ์)

ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า รูปแบบการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยที่ผ่านมายังไม่สอดคล้องกับบริบททางชุมชนและความต้องการที่แท้จริง จึงไม่ได้รับความสนใจและความร่วมมือในการเรียนรู้ ดังนั้นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาดังกล่าว จะถูกนำมาออกแบบรูปแบบที่เหมาะสมและตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ที่จะรายงานผลในหัวข้อถัดไป

2. การนำเสนอรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทย

จากผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยที่ชื่อว่า “เยาวชนอาสาพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทย” ดังมีรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบดังต่อไปนี้

องค์ประกอบ	รายละเอียด
ความเชื่อพื้นฐาน	การเรียนรู้ภาษาที่มีประสิทธิภาพสำหรับประชาชนบนพื้นที่สูงจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมและชีวิตประจำวันของชุมชน นอกจากนี้ ยังเชื่อว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะการให้เยาวชนซึ่งมีความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยในระดับที่ดีเป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรม จะช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่น ผ่อนคลาย และเป็นกันเอง ทำให้กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่และผู้สูงอายุมีความมั่นใจในการสื่อสารภาษาไทยมากขึ้น

องค์ประกอบ	รายละเอียด
หลักการ	1. การมีส่วนร่วมของชุมชน 2. การคำนึงถึงบริบท วัฒนธรรม และสังคม 3. การจัดการเรียนรู้บนฐานคิดของการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ 4. การจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น 5. การจัดการเรียนรู้เพื่อความต่อเนื่องและยั่งยืน
เป้าหมาย	ประชาชนกลุ่มผู้ใหญ่และผู้สูงอายุสามารถพูดสื่อสารภาษาไทยในชีวิตประจำวันได้ เพื่อการเข้าถึงบริการสาธารณะ การรับรู้ข่าวสารจากหน่วยงานต่าง ๆ และการเพิ่มศักยภาพการมีส่วนร่วมทางสังคมกับชุมชนภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ
กระบวนการดำเนินงาน	1. การพัฒนาศักยภาพเยาวชนในการเป็นอาสาสมัคร โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการที่มีเนื้อหาสาระสำคัญ ประกอบด้วย พื้นฐานการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ การถ่ายทอดความรู้และสื่อสารที่เหมาะสม การออกแบบกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ การติดตามและประเมินผล การฝึกปฏิบัติและสะท้อนผล 2. การจัดทำคู่มือการพัฒนาทักษะภาษาไทยสำหรับประชาชนในพื้นที่โครงการหลวงเพื่อให้เป็นเครื่องมือสำหรับเยาวชนอาสาสมัครในการปฏิบัติการ 3. การสนับสนุนและการติดตามการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยของอาสาสมัครเยาวชนด้วยแบบบันทึกภาคสนาม
สื่อและกิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้	สื่อที่มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยสำหรับเยาวชนอาสาสมัคร ได้แก่ 1) สื่อภาพที่แสดงถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งต้องเป็นภาพที่ชัดเจน ไม่ซับซ้อน อาจทำในรูปแบบของบัตรคำ หรือแผ่นภาพโปสเตอร์สำหรับการสื่อสารในชีวิตประจำวัน 2) สื่อวีดิทัศน์ ที่สั้น กระชับ มีสถานการณ์จำลองที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งสามารถนำวิดีโอจากยูทูป หรือ Tiktok มาเป็นสื่อการเรียนรู้ร่วมได้ 3) สื่อเสียง ที่ใช้การบันทึกเสียงพูดที่ชัดเจนโดยใช้เสียงของเยาวชนอาสาสมัคร อาจเป็นการเล่าเรื่องจำลองสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน การเล่านิทาน หรือการฟังเพลงที่เป็นภาษาไทยก็ได้ สำหรับกิจกรรมที่เหมาะสมในการนำมาใช้ในการส่งเสริมการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทย ได้แก่ กิจกรรมเกม กิจกรรมการเล่าเรื่อง กิจกรรมการถามตอบ กิจกรรมการจำลองสถานการณ์ กิจกรรมการรับชมและรับฟังสื่อวีดิทัศน์และสื่อเสียง
การติดตามและประเมินผล	การติดตามการดำเนินงานของเยาวชนอาสาสมัครเน้นการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้อาสาสมัครได้กำหนดเป้าหมายความสำเร็จตั้งแต่เริ่มต้น และเน้นการประชุมสะท้อนผลระหว่างกันเป็นระยะ ๆ โดยมีวงเสวนาผ่านการเล่าเรื่อง เพื่อให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการติดตามผลที่เกิดขึ้น และเสนอแนวทางปรับปรุงร่วมกัน โดยในการติดตามผลเน้นการบันทึกข้อมูลในแบบบันทึกภาคสนามที่ไม่ซับซ้อนหรือใช้เครื่องมือที่ยุงยากเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความรู้สึกที่เป็นภาระ นอกจากนั้นระหว่างปฏิบัติการจะมีการใช้กลไกการสื่อสารผ่าน LINE กลุ่มและ Official Line เพื่อให้คำปรึกษาในรูปแบบกลุ่มและแบบส่วนตัวอย่างต่อเนื่องระหว่างการทำงาน การประเมินผลการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทย ใช้การประเมินตามสถานการณ์จริง เน้นผลลัพธ์ที่กลุ่มเป้าหมายสามารถปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน โดยเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายได้ประเมินตนเอง และเยาวชนอาสาสมัครเป็นผู้ประเมินผ่านการสังเกต และนำมาสนทนาร่วมกันกับผู้

องค์ประกอบ	รายละเอียด
	มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อรับฟังเสียงสะท้อนจากส่วนต่าง ๆ ของชุมชน ทั้งนี้เกณฑ์สำหรับการประเมินผล การพูดและการฟังภาษาไทย จำแนกออกเป็น 4 ระดับ ประกอบด้วย ระดับการฟัง ระดับที่ 4 คือ ฟังได้ดี ระดับที่ 3 ฟังได้ปานกลาง ระดับที่ 2 ฟังได้น้อย และระดับที่ 1 ฟังไม่ได้เลย ระดับการพูด ระดับที่ 4 คือพูดได้ดี ระดับที่ 3 คือพูดได้ปานกลาง ระดับที่ 2 คือพูดได้น้อย และระดับที่ 1 คือพูด ไม่ได้เลย
ปัจจัยและเงื่อนไข	ปัจจัยที่สนับสนุนความสำเร็จในการดำเนินงาน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนที่เข้มแข็ง 2) ความร่วมมือในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย 3) การเลือกใช้สื่อ กิจกรรม และวิธีการที่เหมาะสม กับบริบทของชุมชน และวัฒนธรรมการเรียนรู้ 4) ศักยภาพของเยาวชนที่เป็นอาสาสมัคร เงื่อนไขที่เป็นข้อกำหนดสำคัญของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) การสร้างความตระหนักรู้และความ เข้าใจถึงประโยชน์ในการสื่อสารภาษาไทย 2) การออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและ ความต้องการ 3) การบ่มเพาะเยาวชนอาสาสมัครให้มีพื้นฐานการส่งเสริมการพัฒนาทักษะการ สื่อสารภาษาไทย 4) การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกที่เพียงพอและเหมาะสม

ผลจากการทดลองใช้รูปแบบดังกล่าวกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 15 คน พบพัฒนาการด้านทักษะ การสื่อสารภาษาไทยดังต่อไปนี้

ก่อนการทดลอง	ระหว่างการทดลอง (4 สัปดาห์)	เสร็จสิ้นการทดลอง (8 สัปดาห์)
ด้านการพูด กลุ่มเป้าหมาย ร้อยละ 100 มีระดับความสามารถใน การพูดอยู่ในระดับที่ 1 คือ ไม่สามารถ พูดภาษาไทยได้เลย	ด้านการพูด กลุ่มเป้าหมาย ร้อยละ 60 มีระดับความสามารถใน การพูดอยู่ในระดับที่ 2 คือสามารถพูด คำศัพท์ง่าย ๆ สั้น ๆ ที่ใช้ในชีวิตร	ด้านการพูด กลุ่มเป้าหมาย ร้อยละ 100 มีระดับความสามารถใน การพูดอยู่ในระดับที่ 2 คือสามารถพูด คำศัพท์ง่าย ๆ สั้น ๆ ที่ใช้ใน
ด้านการฟัง กลุ่มเป้าหมายคิดเป็นร้อย ละ 80 มีระดับความสามารถในการฟัง อยู่ในระดับที่ 1 คือ ฟังภาษาไทยแล้ว ไม่สามารถจับใจความได้ ในขณะที่อีก ร้อยละ 20 มีความสามารถในการฟัง อยู่ในระดับที่ 2 คือ ฟังเข้าใจคำง่าย ๆ ประโยคสั้น ๆ แต่ต้องใช้การแปลภาษา ช่วย	ประจำวัน แต่ยังไม่สามารถสร้าง ประโยคที่สมบูรณ์ ในขณะที่อีกร้อยละ 40 ยังคงมีระดับความสามารถการพูด อยู่ในระดับที่ 1 ด้านการฟัง กลุ่มเป้าหมายร้อยละ 73.33 มีความสามารถในการฟังระดับ ที่ 2 คือ ฟังเข้าใจคำง่าย ๆ ประโยค สั้น ๆ แต่ต้องใช้การแปลภาษาช่วย และกลุ่มเป้าหมายร้อยละ 26.67 ยังคงมีระดับความสามารถในการฟัง อยู่ระดับที่ 1	ชีวิตประจำวัน แต่ยังไม่สามารถสร้าง ประโยคที่สมบูรณ์ได้ ด้านการฟัง กลุ่มเป้าหมายร้อยละ 80.00 มีความสามารถในการฟังระดับ ที่ 2 คือ ฟังเข้าใจคำง่าย ๆ ประโยค สั้น ๆ แต่ต้องใช้การแปลภาษาช่วย และกลุ่มเป้าหมายร้อยละ 20 มี ความสามารถในการฟังระดับที่ 3 คือมี ความเข้าใจข้อความที่ใช้บ่อยใน ชีวิตประจำวัน เช่น คำถามและคำตอบ ง่าย ๆ แต่มีข้อจำกัดเมื่อเจอประโยค ยาว

การอภิปรายผลการวิจัย

กลุ่มผู้ใหญ่และผู้สูงอายุในพื้นที่โครงการหลวงซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ มักประสบปัญหาการใช้ภาษาไทยเพื่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกชุมชน เนื่องจากส่วนใหญ่พูดได้เพียงภาษาถิ่นของตนเองและมีความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยอย่างจำกัด หรือไม่สามารถพูดหรือฟังภาษาไทยได้เลย การขาดทักษะดังกล่าว ส่งผลให้บุคคลกลุ่มนี้มีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการสาธารณะของรัฐ โดยเฉพาะด้านการแพทย์และสวัสดิการสุขภาพ สอดคล้องตามที่ Apidechkul et al. (2016) ระบุว่า “ปัญหาหลักด้านสุขภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ คือ เรื่องการสื่อสาร เพราะคุยกันคนละภาษา” สถานการณ์เช่นนี้นำไปสู่อุปสรรคในการดำรงชีวิตประจำวันและความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับสิทธิสวัสดิการอย่างเท่าเทียมของชาวบ้านบนพื้นที่สูง นอกจากนี้ การสื่อสารที่ไม่คล่องแคล่วยังส่งผลต่อความมั่นใจของผู้สูงอายุชาติพันธุ์ในการเข้าสังคมภายนอก หลายคนรู้สึกโดดเดี่ยวหรือพึ่งพาผู้อื่นในการติดต่อราชการและทำธุรกรรมต่าง ๆ งานวิจัยในชุมชนชาติพันธุ์หลากหลาย พบว่า ปัญหาเรื่องภาษาคืออุปสรรคสำคัญที่สุดในการอยู่ร่วมกัน ซึ่งสะท้อนว่า การสื่อสารภาษาไทยไม่ได้เป็นแค่เรื่องส่วนบุคคล หากแต่เป็นปัญหาระดับชุมชนที่กระทบต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยรวมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้สูงอายุอย่างมาก ทั้งด้านสุขภาพ สังคม และจิตใจ (ประทัย พิริยะสุวรรค์, 2564)

รูปแบบเยาวชนอาสาพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทย มีกลไกการสนับสนุนหลายประการที่สนับสนุนให้กลุ่มผู้ใหญ่และผู้สูงอายุสามารถพัฒนาทักษะการพูดและการฟังภาษาไทยได้อย่างรวดเร็ว ภายในระยะเวลาการทดลองที่จำกัด ประกอบด้วย

- 1) การใช้เยาวชนที่มีความเข้าใจทั้งภาษาไทยและภาษากะเหรี่ยงรวมถึงบริบททางวัฒนธรรม ช่วยลดอุปสรรคทางภาษา และสร้างความผ่อนคลายในการเรียนรู้ได้มากขึ้น กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่และผู้สูงอายุกล้าถามเมื่อไม่เข้าใจ เพราะอาสาสมัครสามารถสื่อสารด้วยภาษาที่ตนคุ้นเคยได้ ส่งผลให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่สะดุด และผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการฝึกพูดภาษาไทยมากขึ้น (สหทัย สิทธิวิเศษ และคณะ, 2560) การสนับสนุนในลักษณะดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาสำหรับชนกลุ่มน้อยที่ระบุว่า การเรียนการสอนควรดำเนินเป็นภาษาที่ผู้เรียนเข้าใจควบคู่ไปกับภาษาเป้าหมาย เพื่อปูพื้นฐานที่มั่นคงและลดความเครียดในการเรียนรู้ภาษาใหม่ (Kosonen & Young, 2009)

- 2) กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการสื่อสารในชีวิตจริงและการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องผ่านกิจกรรม เกม การถามตอบ การสนทนาแบบจำลองสถานการณ์ และการเล่าเรื่อง เป็นกลยุทธ์ในการฝึกออกเสียงเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์เพราะมักมีปัญหาด้านการออกเสียงซึ่งเป็นสาเหตุหลักของการบั่นทอนความมั่นใจในการพูด (สหทัย สิทธิวิเศษ และคณะ, 2560) แต่เมื่อได้ฝึกฝนและฟังซ้ำในสถานการณ์ที่คุ้นเคย ความกล้า และความคล่องตัวทางภาษาไทยของกลุ่มเป้าหมายจึงเพิ่มขึ้น สามารถโต้ตอบประโยคพื้นฐานกับผู้อื่นได้ดีขึ้นมากเมื่อเทียบกับก่อนเรียน ซึ่งยืนยันประสิทธิผลของการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง (Merriam & Bierema, 2014)

- 3) กลไกการเรียนรู้ระหว่างวัยที่เยาวชนสร้างบทบาทของตนเองเป็นเสมือน “ครูหลาน” ที่ใจเย็นและให้กำลังใจผู้เรียนสูงวัย ทำให้บรรยากาศการเรียนรู้เป็นกันเองและปราศจากความกลัวที่จะทำผิด ผู้สูงอายุรู้สึกเคารพนับถือและเอ็นดูในตัวเยาวชนซึ่งเป็นลูกหลานในชุมชนของตน จึงเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้จากคนรุ่นหลานอย่างต่อเนื่อง และเกิดการฝึกฝนทุกวันด้วยการเรียนรู้ที่ไม่เป็นทางการเพิ่มมากขึ้น (ประทัย

พริยะสุรวงศ์, 2564) นอกจากนั้นยังมีการวิจัยที่สะท้อนว่าการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างวัยอย่างสม่ำเสมอ ยังมีส่วนช่วยชะลอการถดถอยด้านความจำและการรู้คิดของผู้สูงอายุ (Scott et al., 2020) ทำให้การเรียนรู้ภาษาไทยไม่ได้เป็นเพียงการได้ทักษะใหม่ แต่ยังส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงวัยในระยะยาว

4) การประเมินและสะท้อนผลด้านพัฒนาการอย่างต่อเนื่องในการฟังและการพูดภาษาไทย โดยมีเยาวชนคอยสังเกตและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด เมื่อผู้ใหญ่หรือผู้สูงอายุออกเสียงผิด หรือฟังไม่เข้าใจก็จะได้รับการแก้ไขทันทีในลักษณะที่ถนอมน้ำใจ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งช่วยให้เกิดการปรับปรุงได้ทันที และการประเมินในลักษณะดังกล่าว ช่วยให้เห็นภาพพัฒนาการของผู้เรียนชัดเจนและเติมเต็มช่องว่างการเรียนรู้ได้ครบถ้วน (Ahmed et al., 2019) หรืออาจกล่าวได้ว่า การมีกลไกสะท้อนกลับอย่างสม่ำเสมอนี้ ได้แรงให้ ผู้สูงอายุแก้ไขจุดบกพร่องและพัฒนาทักษะภาษาไทยของตนได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

ถึงแม้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นจะแสดงผลลัพธ์ที่น่าพึงพอใจ แต่การนำไปประยุกต์ใช้ก็ควรพิจารณาถึง ปัจจัยและเงื่อนไขสำคัญเพื่อให้การขยายผลมีประสิทธิภาพและยั่งยืนด้วยเช่นกัน ประการแรกที่ต้องให้ความสำคัญคือ บริบททางภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอาจต้องปรับวิธีการสอนให้สอดคล้องกับโครงสร้าง ภาษาของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม และเลือกสื่อการสอนที่เชื่อมโยงคำศัพท์หรือเสียงในภาษาถิ่นเข้ากับภาษาไทยได้ ง่ายขึ้น (สหทยา สิริวิเศษ และคณะ, 2560) นอกจากนี้ ควรคำนึงถึงประเพณีความเชื่อและวิถีชีวิตของแต่ละ ชาติพันธุ์เพื่อดึงดูดความสนใจผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่ ภาษาไทยเป็นเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับชีวิตตนเอง โดยตรง (ประทัย พริยะสุรวงศ์, 2564) ด้านการเตรียมความพร้อมเยาวชนอาสาสมัคร ต้องเน้นคนที่สามารถ พูด อ่าน เขียนภาษาไทยได้ดี มีใจรักการสอน และมีจิตอาสา และจำเป็นต้องมีการบ่มเพาะให้เยาวชนมีทักษะ การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ เทคนิคการถ่ายทอดความรู้ และการใช้สื่อการสอนต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงจะต้องให้ความสำคัญกับความร่วมมือและการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกด้วย การประสาน ความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น เช่น ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ จะช่วยให้การดำเนินงานราบรื่นขึ้น เนื่องจากมีทรัพยากรและเครือข่ายในพื้นที่อยู่แล้ว (DVI International, 2014) การมีระบบสนับสนุนถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นในช่วงแรกและควรเกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจนกว่า ชุมชนจะสามารถจัดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองทำให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยนี้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นหรือหน่วยงานด้านการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ควรนำองค์ความรู้จากการวิจัยนี้ไปใช้เป็นฐานในการจัดทำหลักสูตรอบรมเยาวชนอาสาอย่างเป็นระบบ เพื่อผลิตอาสาสมัครที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะขับเคลื่อนกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยในชุมชนต่าง ๆ โดยเน้น กระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทและวิถีชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย

2. โครงการหลวงขยายผลรูปแบบเยาวชนอาสาสมัครไปสู่ชุมชนอื่น ๆ บนพื้นที่สูงอย่างจริงจัง และ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) หรือภาคีต่าง ๆ ที่มีประสบการณ์ เพื่อสร้างความ ยั่งยืนของผลลัพธ์การวิจัยและเพิ่มโอกาสในการพัฒนาทักษะภาษาไทยแก่ประชาชนกลุ่มอื่นในวงกว้างมากขึ้น

3. หน่วยงานรัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในพื้นที่สูง นำแนวทางการพัฒนาการสื่อสารภาษาไทยบรรจุไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน อาจขยายผลไปยังชุมชนชาติพันธุ์อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อลดช่องว่างทางภาษาและเสริมสร้างการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ขยายขอบเขตการวิจัยให้ครอบคลุมชุมชนชาติพันธุ์อื่น ๆ หรือพื้นที่ที่มีบริบททางวัฒนธรรมและภาษาแตกต่างกันออกไป เพื่อทดสอบและยืนยันความเหมาะสมของรูปแบบในบริบทที่กว้างขึ้น รวมถึงศึกษาปัจจัยเฉพาะที่อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของรูปแบบเพื่อการปรับปรุงยุคให้เหมาะสมและเพิ่มความแม่นยำในการขยายผลการวิจัยในอนาคต

2. ควรศึกษาวิจัยในระยะยาวเพื่อประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในระยะยาวจากการนำรูปแบบนี้ไปใช้ โดยเฉพาะการคงอยู่ของทักษะภาษาไทยในระยะ 1 ปีขึ้นไป หลังจากจบกิจกรรม รวมถึงผลกระทบเชิงสังคม เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนจากทุนอุดหนุนวิจัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (Fundamental Fund) ปีงบประมาณ 2566 และโครงการวิจัยได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์โดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เลขที่รับรอง COA66/047

เอกสารอ้างอิง

- ประทัย พิริยะสุรวงศ์. (2564). การสื่อสารต่างวัฒนธรรมในหลากหลายชาติพันธุ์: กรณีศึกษาพื้นที่รองรับการอพยพตามโครงการคืนผืนป่าให้แผ่นดินเชิงราชพลี บ้านป่าสังฆาม หมู่ 19 ตำบลดงมหาวัน อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย. *วารสารการสื่อสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 4(1), 51–68.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2565). รายงานสถานการณ์ชาติพันธุ์ในประเทศไทย ปี 2565. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งราชดำริ. (2562). รายงานผลการดำเนินงานโครงการหลวง พ.ศ. 2562. สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งราชดำริ.
- สัททยา สิทธิวิเศษ, ปฐิพันธ์ อุทยานกุล, แสง เครือวิวัฒนกุล, และ มณี จำปาแพง. (2560). นักเรียนบนพื้นที่สูงกับการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้: สาเหตุ ปัญหาและแนวทางแก้ไข. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 12(1), 100–110.
- อภิรติ ไชยกาล, วรพรรณ เหมชะญาติ, และ สร้อยสน สกลรักษ์. (2561). การสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองสำหรับเด็กชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง*, 14(1), 109–132.
- Ahmed, F., Ali, S., & Ali Shah, R. (2019). Exploring variation in summative assessment: Language teachers' knowledge of students' formative assessment and its effects on their summative assessment. *Bulletin of Education and Research*, 41(2), 109–119.
- Apidechkul, T., Wongnuch, P., Sittisarn, S., Ruanjai, T., & Health Intervention and Technology Assessment Program (HITAP). (2016). Health status of Akha and Lahu hill tribes in

- Chiang Rai Province, Thailand. *Journal of Public Health and Development*, 14(1), 77–97.
- Benseman, J. (2014). Adult refugee learners with limited literacy: Needs and effective responses. *Refuge*, 30(1), 93–103. <https://doi.org/10.25071/1920-7336.38606>
- DeCapua, A., & Marshall, H. W. (2011). *Breaking new ground: Teaching students with limited or interrupted formal education in US secondary schools*. University of Michigan Press.
- DVW International. (2014). *Non-formal education and lifelong learning: Insights from practice*. DVW International.
- Huebner, T. (2019). Language policy and bilingual education in Thailand: Reconciling the past, anticipating the future. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, 12(1), 19–29.
- Knowles, M. S., Holton, E. F., & Swanson, R. A. (2015). *The adult learner: The definitive classic in adult education and human resource development* (8th ed.). Routledge.
- Kosonen, K., & Young, C. (2009). *Mother tongue as bridge language of instruction in Asia*. UNESCO.
- Mackey, A., & Goo, J. (2012). Interaction approach in second language acquisition. In S. Gass & A. Mackey (Eds.), *The Routledge handbook of second language acquisition* (pp. 376–391). Routledge.
- Merriam, S. B., & Bierema, L. L. (2014). *Adult learning: Linking theory and practice*. Jossey-Bass.
- Scott, T. L., Masser, B. M., & Pachana, N. A. (2020). Positive aging benefits of home and community gardening activities: Older adults report enhanced self-esteem, productive endeavours, social engagement and exercise. *SAGE Open Medicine*, 8, 1–13. <https://doi.org/10.1177/2050312120901732>
- Thanyathamrongkul, R., Pornsakulvanich, V., & Srisuksa, C. (2018). Challenges in Thai language teaching for non-Thai speaking students: A case study in northern Thailand. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 39(3), 572–580. <https://doi.org/10.1016/j.kjss.2017.12.008>
- Wardani, D. T., & Novita, N. (2022). Enhancing speaking skills through role-play and simulation: An action research study. *International Journal of Language Education*, 6(2), 126–136. <https://doi.org/10.26858/ijole.v6i2.21738>

การอ้างอิงบทความ

ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย, สิทธิกร สุมาลี, วัดสาตรี ดิถียนต์, อุดมลักษณ์ กุลศรีโรจน์, และ ชวพันธ์ เพชรไกร. (2568).

การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาไทยของประชาชนในพื้นที่โครงการหลวงเลอตอ. *e-Journal of Education Studies, Burapha University*, 7(2), 77-91. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/ejes/article/view/280293>